

RIIGIKOGU KANTSELEI ÕIGUS- JA ANALÜÜSIOSAKOND

Kohaliku omavalitsuse volikogude valimised Soomes

Nr 10

7.06.2021

Eestis lähenevate kohalike valimiste valguses on asjakohane vaadata naaberriigi Soome poole, kus kohaliku omavalitsuse volikogude valimised (edaspidi „kohalikud valimised“) leiavad aset eesseisval pühapäeval, 13. juunil 2021.

Kohalikud valimised toimuvad Soomes iga nelja aasta tagant aprillikuu kolmandal pühapäeval.¹ Seega kavandati need läbi viia k.a 18. aprillil, kuid koroonaviiruse kiire leviku tõttu lükati valimised valitsuse ettepanekul edasi.² Soome justiitsministeeriumi hinnangul oleks kõnealuste valimiste korraldamine aprillis olnud riskantne, kuid juuniks on enam inimesi vaksineeritud ja oht väiksem. Antud ettepanekut arutati erakondade ja justiitsministeeriumi esindajate kohtumisel 6. märtsil. Valimiste edasilükkamist toetas üheksast parlamendierakonnast kaheksa. Vastu oli opositsioonilised Põlissoomlased, kelle sõnul on maailmas valimisi korraldatud ka palju keerulisemas koroonalukorras ja lisaks kahjustab see demokraatia usaldusväarsust, kui poolteist kuud enne valimisi need edasi lükatakse. Põlissoomlaste esimehe Jussi Halla-aho arvates avab antud samm tee valimisaja lihtsamaks muutmiseks ka tulevikus, kui see võimul olevatele parteidele peaks sobima. Opositsioonis olev Koonderakond otsustas edasilükkamist siiski toetada, kui ministeerium tagab valimiste turvalisuse ja õiguspärasuse. Lõpliku otsuse valimiste edasilükkamise kohta tegi Soome parlament, kes võttis 26. märtsil valitsuse algatatud seaduseelnõu põhiseaduskomisjoni tehtud väiksemate muudatustega vastu. Selle tulemusena pikeneb volikogu praeguse koosseisu liikmete ametiaeg automaatselt 31. juulini. Liikmetele, kes lahkuvad volikogust 1. juunil ehk algse ametiaja lõppemisel, määratakse vahepealseks perioodiks asendusliikmed.

Kõnealune otsus pälvis lisaks Soome opositsioonierakondadele kriitikat ka politoloogidelt. Näiteks Tampere ülikooli politoloog Johanna Vuorelma leidis, et Põlissoomlaste vastuseis annab hoogu spekulatsioonidele, et tegu oli poliitilise otsusega. Samas on seoses valimiste edasilükkamisega hakatud üha enam rääkima e-hääletamise võimaluse loomisest. Koalitsioonis oleva Keskerakonna peasekretär Riikka Pirkkalainen märkis, et oluline on luua e-hääletamissüsteem või võimaldada kirja teel hääletamist laiemalt kui välisriikides, sest selliseid tööriistu läheb tulevikus vaja.

2021. aasta alguse seisuga on Mandri-Soomes omavalitsusi 293 ja Ahvenamaa maakonnas on neid 16. Ahvenamaa maakonnas leiavad kohalikud valimised aset muul ajal kui ülejäänud Soomes, järgmine kord on need 2023. aasta oktoobris.

Hääletamis- ja kandideerimisõigus

Kohalikel valimistel võivad hääletada ja kandideerida täisealised Soomes elavad Soome kodanikud ning teatud tingimustel ka Soomes elavad teiste riikide kodanikud.

Hääletada saavad Soome või Euroopa Liidu teiste liikmesriikide, Islandi ja Norra kodanikud, kes on saanud valimispäevaks 18-aastaseks ja kelle elukoht asub hiljemalt 51 päeva enne valimispäeva (ehk käesolevatel valimistel 23.04.2021) vastavas omavalitsuses. Teiste riikide kodanikud saavad hääletada, kui nad on saanud valimispäevaks 18-aastaseks ja kelle elukoht asub hiljemalt 51 päeva

¹ Election Act (714/1998), https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1998/en19980714_20040218.pdf

² Act on the Postponement of the 2021 Municipal Elections 256/2021.

enne valimispäeva (ehk 23.04.2021) vastavas omavalitsuses ning kellel on elukoht Soomes olnud vähemalt kaks aastat järjest. Digi- ja rahvastikuandmete amet haldab registrit, millesse on kantud kõigi hääleõiguslike isikute andmed. Kõnealune amet saadab hääletamisteatise (*äänioikeusilmoitus*) kõigile hääleõiguslikele isikutele, kelle aadress on teada. Teatist on võimalik saada ka digitaalsel kujul.

Kandidaadiks võivad end seada isikud, kes vastavad järgmistele tingimustele: omavalitsusüksus, kus kavatsetakse kandideerida, on nende elukoht; neil on hääletamisõigus mõnes Soome omavalitsusüksuses; neid ei ole kuulutatud kohtuotsusega piiratud teovõimega isikuks. Kohaliku omavalitsuse seaduses nimetatud teatud riigiametnikud ja omavalitsuse juhtivametnikud ning töötajad siiski kohalikel valimistel kandideerida ei saa.

Kohalikel valimistel võivad kandidaate esitada registreeritud erakonnad ja hääleõiguslikud isikud, kes on loonud valimisliidu. Kodanike valimisliidu loomiseks on vaja vähemalt kümnet hääleõiguslikku omavalitsusüksuse elanikku. Väiksema elanike arvuga omavalitsusüksustes piisab kodanike valimisliidu loomiseks siiski ka kolmest või viiest elanikust. Valimisliidu loomise õigus on ka kahel või enamal erakonnal. Kaks või enam kodanike valimisliitu võivad luua ühisnimekirja. Erakonna, valimisliidu või ühisnimekirja kandidaatide arv võib olla valitavate volinike arvust maksimaalselt poolteist korda suurem. Volikogudesse valitakse omavalitsusüksuse elanike arvust sõltuvalt vähemalt 13–79 liiget, kuid omavalitsusüksus võib määrata ka suurema liikmete arvu.³ Näiteks suurim volikogu on Helsingis, kus on 85 liiget.

Kandidaatidest moodustatakse paberile trükitud koondnimekiri, kus kandidaadid märgitakse numbrite järjekorras alates numbrist 2. Kandidaadid on koondnimekirjas grupeeritud erakondade ja ühisnimekirjade kaupa. Iga kandidaadi kohta on koondnimekirjas järgmised andmed: nimi, kandidaadi number ja amet.

2017. aastal kandideeris kohalikel valimistel 33 618 isikut, nendest 20 207 oli mees- ja 13 411 naissoost. Kandidaatide hulgas oli 6669 ametisolevat kohaliku omavalitsuse volikogu, 162 Eduskunna ja neli Euroopa Parlamendi liiget. Kõrvalepõikena võib märkida, et Soomes on lubatud olla samaaegselt nii kohaliku omavalitsuse volikogu kui ka Euroopa Parlamendi liige. Erakondadest oli 2017. aastal enim kandidaate üleriigilistes nimekirjades Keskerakonnal (7461) ja kõige vähem Loomaõiguste erakonnal (15 kandidaati).

Võrdlusena 2021. aasta kohalikel valimistel kandideerib 35 627 isikut. Eelmiste valimistega võrreldes on kandidaatide arv kasvanud ligi 2000 võrra. Kui 2021. aasta valimistel on ühe volikogu koha kohta 4 kandidaati, siis eelmistel kohalikel valimisel oli see näitaja 3,7. Omavalitsuste lõikes on suured erinevused – kui Helsingis on ühe koha kohta 14 kandidaati, siis näiteks Merijärve vallas on see arv 1,4. Suurtest erakondadest kasvatasid Põlissoomlased oma kandidaatide arvu kõige enam (koguni 55%) võrreldes eelmiste valimisega. Tagasihoidlikku kasvu on märgata ka Rohelistel (7,8%), Koonderakonnal (4,7%) ja Rootsi Rahvaparteil (4,6%). Seevastu kandidaatide arv on langenud sotsiaaldemokraatidel ja Keskerakonnal. Nendel valimisel on üles seatud rekordarv ametisolevaid Eduskunna liikmeid, kokku 176. Kandidaatide keskmine vanus on 50 eluaastat. Vähesel määral on langenud nii noorte kui ka naissoost kandidaatide arv. Naiskandidaatide osakaal on kõrgem Rohelistel (60%) ja madalam Põlissoomlastel (21,5%).

Hääleõiguslikke isikuid on 2021. aasta kohalikel valimistel 4 460 295, sh EL teiste liikmesriikide kodanikke 83 840, Islandi ja Norra kodanikke 945 ning teiste riikide kodanikke 124 308.

Hääletamine

Hääletada saab valimispäeval või enne seda eelhääletamise perioodil. Igal valijal on üks hää. Topelthääletamine on karistusseadustiku järgi karistatav. Eelhääletamine toimub seekord Soomes 26.05.–08.06.2021 ja välisriikides 02.–05.06.2021. Käesoleval aastal on eelhääletamise periood Soomes tavapärasest pikem (kaks nädalat) ja omavalitsustele antakse toetust pikendamisest

---

³ Local Government Act (410/2015), <https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2015/en20150410.pdf>

tulenevate lisakulude katmiseks. Näiteks 7. juuni kella 12 seisuga on eelhääletanuid 1 081 245, mis on 24,2% hääleõiguslikest isikutest.⁴

Eelhääletamise perioodil saab valimistel osaleda mistahes eelhääletamise jaoskonnas nii kodu- kui ka välisriigis. Eelhääletamise jaoskonnad on tavapäraselt omavalitsusasutustes, Soome välisesindustes, haiglates, hoolekandenasutustes või karistusasutustes, samuti Soome laevadel, mis asuvad eelhääletamise perioodil välisriikides. Laeval saavad hääletada siiski vaid laeva meeskond ja personal.

Valimispäeval saab valija hääletada vaid selles valimisjaoskonnas, mis on märgitud valijakaardile. Kui liikumis- ja teovõime on sedavõrd piiratud, et valimisjaoskonda ei ole võimalik minna, saab eelhääletamise perioodil anda hääle oma kodus. Teatud eeldustel võib samal ajal oma hääle anda ka hooldajaks olev lähedane. Kui viibitakse eelhääletamise ajal ja ka valimispäeval välisriigis, saab oma hääle anda kirja teel. Selleks peab oma välisriigis olevale aadressile õigeaegselt tellima kirja teel hääletamise materjalid.

Hoolimata sellest, et Soome kohalikud valimised toimuvad aprilli asemel jaanikuul ja koroonaviirus on taandumas, rakendatakse endiselt ettevaatusabinõusid. Ohutu vahemaa hoidmiseks on loodud nn vabaõhu ehk sissesõidu valimisjaoskonnad. Õues saab hääletada nii eelhääletamise ajal kui ka valimispäeval. *Drive-in* meetodit kasutatakse Soomes valimistel esimest korda. Selleks, et hääletamine saaks toimuda privaatsest, kasutatakse sirme – autot käsitletakse valimiskabiinina ja seaduse järgi ei ole lubatud teistel valimiskabiini sisse näha. Valimisalale saabuvad autod suunatakse järjekorda, juht ulatab valimisametnikule aknast dokumendi ja saab vastu sedeli. Seejärel keerab ametnik selja – kuni autojuht hääle annab, sedeli ümbrikusse paneb ja tagastab. Seadusejärgselt peab inimene nimelt olema hääletades üksi. Kui autos on kaassõitja, peab ta mõneks ajaks sealt väljuma. Hääletamine sissesõidu valimisjaoskonnas võtab aega ligi neli korda rohkem kui tavapäraselt, kuid sellest hoolimata on need osutunud väga populaarseteks. Näiteks juba esimesel eelhääletamise päeval kasutas seda võimalust Helsingis 500 valijat. Valima saab minna ka jalgrattaga, mille saab hääle andmise ajaks jätta sissepääsu juures olevasse rattahoidlasse.

Valimistulemused

Eelmised kohalikud valimised toimusid Soomes 9. aprillil 2017, kui Mandri-Soome volikogudesse valiti 8999 liiget. Ligi 44% valitud liikmetest olid uued ja ülejäänutel oli varasem volikogu töökogemus. Naised moodustasid ligi 39% kõikidest valitud liikmetest. Valimisaktiivsus oli 2017. aasta valimistel 58,9%. Eelhääletamise kasuks otsustas 26,6% kõigist hääleõiguslikest isikutest. Populaarseim erakond oli 20,7%-lise toetusega Koonderakond. Sotsiaaldemokraadid said 19,4%, Keskerakond 17,5%, Rohelised 12,5%, Põlissoomlased 8,8%, Vasakliit 8,8%, Rootsi Rahvapartei 4,9% ja Kristlikud Demokraadid 4,1% häältest. Keskerakond sai aga ülekaalukalt enim volikogu kohti – 2824, sotsiaaldemokraadid 1697 ja Koonderakond vaid 1490 kohta. Koonderakond oli Keskerakonnast populaarsem eriti suurtes linnades, kus oli palju hääletajaid. Samas näiteks Helsingis on vaid 85 volikogu kohta.

2021. aastal valitakse 8859 liiget 293 kohaliku omavalitsuse esinduskogusse. Liikmete arv on seega eelmiste valimistega võrreldes vähenenud 140 võrra. Rahvuskonservatiivsed Põlissoomlased on mitme küsitluse järgi populaarsem erakond. Nende toetus on püsinud 21% juures 2021. aasta algusest. Näiteks maikuu küsitluse kohaselt toetab neid 21,6% valijatest.⁵ Sotsiaaldemokraatide toetus langes aga juba aprillis alla 20% piiri ja on mais läbiviidud küsitluse järgi 19%. Kolmandal kohal on opositsiooniline Koonderakond 17%-ga, neljas Keskerakond 11,1%-ga, viies Rohelised 10%-ga ja kuues Vasakliit 8,1%-ga. Riiklikul tasandil võib neid valimisi käsitleda kui arvamusküsitlust praegu valitsuskoalitsioonis oleva viie erakonna kohta, milleks on Sotsiaaldemokraatlik Partei, Keskerakond, Rohelised, Rootsi Rahvapartei ja Vasakliit. Eialgu võib vaid oletada, kuivõrd mõjutab valimispäeva puhkusekuusse juunisse viimine valimisaktiivsust.

⁴ <https://tulospalvelu.vaalit.fi/KV-2021/en/aanestys1.html>

⁵ Uuringu viis läbi Kantar TNS Helsingin Sanomate tellimusel.

Helsingi populaarsemate erakondade seas on Koonderakond (küsitletutest toetab 23,2%) ja Rohelised (21,3%), selgus Helsingin Sanomate korraldatud värskest uuringust. Eelmistel kohalikel valimistel said nad vastavalt 28,3% ja 24,1% häältest. Sotsiaaldemokraatide ehk Soome peaministri Sanna Marini erakonna toetus on Helsingis 13,9%. Kuid 13,1% küsitletutest plaanib hääletada Põlissoomlaste poolt, mis on kuus protsendipunkti kõrgem toetus võrreldes eelmiste kohalike valimistega.

Enne, kui oli teada valimiste edasilükkamine, viis uuringufirma *Taloustutkimus* telefoni teel läbi arvamusküsitluse, millest osa käsitles ka noori valijaid. Keskkonnale olulist tähelepanu pööravad noored annavad tugeva tõuke Rohelistele, kuid see poolehoid on võrdne Koonderakonnaga. Põlissoomlaste toetus on 15% ja seejärel tulevad kolm valitsuserakonda: Vasakliit, sotsiaaldemokraadid ja Keskerakond. Samuti valitsuses osalev Rootsi Rahvapartei ei ole noorte seas populaarne. Lisaks uuriti küsitluse kaudu, millise kanali vahendusel soovib noor valimisinfot otsida. Siinkohal ei ole üllatust – kolmveerand vastanutest soovis infot leida sotsiaalmeedia kaudu. Veidi vähem oli neid noori, kes tahaksid infot valimiskompassi vahendusel. Pärast erakonna kodulehe külastamist oodatakse informatsiooni peamiselt meediast, nooremad taskuhäälingu kaudu. Tänavaplakatid ja kohtumised 18–29-aastaseid eriti ei huvita.

Valimiste tulemusi hakatakse avaldama pärast hääletuse lõppu, valimispäeval kell 20. Esialgsed andmed saavad küll sel õhtul, kuid lõplikud tulemused avaldatakse alles 16. juunil 2021.

Siiri Sillajõe
asejuhataja
siiri.sillajoe@riigikogu.ee

Kasutatud allikad

- <https://vaalit.fi/documents/5430845/7129103/viro++estniska++Estonian.pdf/469fae4b-58c2-4a2f-ad91-66a4acd49c4a/viro++estniska++Estonian.pdf?version=1.4&t=1618213461096>
- <https://vaalit.fi/en/election-results>
- <https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410853/act-postponing-municipal-elections-approved>
- <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007844807.html>
- <https://www.localfinland.fi/local-elections>
- <https://www.err.ee/1608133078/soome-kohalikud-valimised-lukkuvad-koroonaviiruse-tottu-paar-kuud-edasi>
- <https://www.err.ee/1608143284/valimiste-edasilukkamine-toi-esile-soome-valimissüsteemi-uh-e-norkustest>
- <https://www.err.ee/1608234012/uuring-helsingis-on-koige-populaarsem-partei-koonderakond>
- <https://leht.postimees.ee/7259540/soome-kohalikel-valimistel-saab-haale-anda-autost-voijalgratta-pealt>
- <https://www.aamulehti.fi/kuntavaalit/art-2000007624065.html>
- <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2021/ehdokasmaara-kaantyi-nousuun-mutta-naisten-januorten-osuudet-laskivat-17.05.2021>
- <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007922196.html>
- https://yle.fi/uutiset/osasto/news/a_really_simple_guide_to_finlands_2021_local_elections/11893393
- https://yle.fi/uutiset/osasto/news/yle_poll_ncp_greens_most_popular_in_helsinki_but_finns_party_support_growing/11924782